

Formatieadvies voor de coalitievorming van de nieuwe gemeente Noordwijk

Vertrouwen – verbinden – vernieuwen

28 november 2018

1. Inleiding

Op woensdag 21 november vonden de herindelingsverkiezingen plaats in Noordwijk en Noordwijkerhout. Het opkomstpercentage viel met 54% hoger uit dan het landelijk gemiddelde voor de herindelingsgemeenten. De opkomst lag in de kernen van Noordwijkerhout hoger dan in Noordwijk. De uitslag laat het volgende beeld zien:

NZLokaal:	5 zetels;
VVD:	5 zetels;
CDA:	5 zetels;
PUUR:	4 zetels;
Lijst Salman Noordwijk:	4 zetels;
GroenLinks:	2 zetels;
D66:	1 zetel;
PvdA:	1 zetel.

In dit verslag / rapport van bevindingen geef ik u mijn advies voor de formatie op grond van de verkennende gesprekken die gehouden zijn met alle acht de partijen. Deze gesprekken zijn wat mij betreft in een open en constructieve sfeer gevoerd. Het is een verslag op hoofdlijnen, dat de essentie van de uitkomsten van de verkennende gesprekken bevat.

2. Opdracht

De opdracht die ik - met instemming van alle partijen - heb aanvaard bestaat uit een verkenning van de mogelijke coalities voor de nieuwe gemeente Noordwijk. De opdracht komt overeen met stap twee en stap drie van het draaiboek coalitie- en collegevorming van 6 november jl. (zie bijlage).

Als informateur heb ik de partijprogramma's bestudeerd en verkennende gesprekken gevoerd met alle acht de partijen. Deze hebben plaatsgevonden op vrijdag 23 november, zaterdag 24 november en maandag 26 november.

3. Fusie

Voordat ik inga op het advies zelf, hecht ik eraan om enige context te schetsen. De fusie kent een voortraject van ongeveer anderhalf jaar.

Aanleiding voor de fusie is de wens om samen sterker te staan in de regio.

De beide gemeenten zien de fusie daarnaast als een uitgesproken kans om te vernieuwen en te versterken, met behoud van de eigen identiteit van de dorpen en kernen. De grootste uitdaging in de komende drie jaar is volgens alle partijen het goed begeleiden en laten indalen van de fusie en de vernieuwingsopgave van het nieuwe Noordwijk. Er is een nieuwe gelijkwaardige gemeente ontstaan. Visie en identiteit van de nieuwe gemeente moeten aandacht krijgen. Inwoners willen daarbij betrokken worden.

De komende jaren zullen - zoals al in het voortraject van de fusie is afgesproken - in het teken staan van 'het nieuwe werken'. Dit is een andere manier van werken waarin de focus ligt op het geven van ruimte aan initiatieven uit de samenleving in plaats van zaken van bovenaf te bedenken. Vernieuwing van bestuur moet daarbij hand in hand gaan met vernieuwing van de organisatie. De blik moet meer naar buiten, ook regionaal.

Alle partijen hechten daarbij zeer aan een open, transparant en integer bestuur gebaseerd op vertrouwen. Dit geldt voor zowel organisatie, raad als college. Er zal aandacht moeten zijn voor een gelijke toegang tot het bestuur van alle relevante partijen in de gemeente. Cliëntelisme vormt in gemeenten van deze omvang en structuur een reëel risico en moet voorkomen zien te worden. Uit de gesprekken blijkt dat een ieder beseft dat hier een andere bestuurs- en organisatiecultuur voor nodig is. Die komt er niet vanzelf en daar is veel aandacht voor nodig.

Deze geschetste contouren van de nieuwe gemeente vragen volgens de partijen om een vakkundig college met realistische ambities. Men verwacht een dagelijks bestuur, dat in staat is om de vernieuwing te begeleiden, te verbinden en meer op afstand de regie te voeren. De nieuwe collegeleden zullen ieder voor zich in staat moeten zijn om in een evenwichtig samenspel met de organisatie de vernieuwingsopgave in goede banen te leiden. Men wenst een open, integere, verbindende, collegiale en transparante bestuursstijl gericht op hoofdlijnen. Om daar te komen is oog voor vertrouwen en herstel van (onderling) vertrouwen nodig.

Overigens is ook het besef dat de nieuwe gemeenteraad (zowel coalitie als oppositie) het proces van vernieuwing actief en collectief zal moeten ondersteunen. Ook hier geldt dat vernieuwing van de bestuursstijl nodig is om te voorkomen dat het nieuwe gemeentebestuur in oude reflexen terugvalt. De fusie biedt in mijn ogen de uitgelezen kans om het beste van de twee bestuursstijlen te combineren en verder te professionaliseren.

In de loop van de informatiefase kwamen telkens de volgende drie woorden naar boven, die voor mij de kern zijn geworden van deze informatie: vertrouwen – verbinden – vernieuwen.

Ik adviseer de formateur om in het op handen zijnde coalitieakkoord aandacht te besteden aan bovenstaande onderwerpen.

4. Onderbouwing en uitkomsten gesprekken

Voorkeur voor samenwerking

Vooraf:

Partijen geven aan niemand bij voorbaat uit te sluiten, maar hebben wel in verschillende mate moeite met de opstelling en uitspraken van Lijst Salman Noordwijk tijdens de campagne. Partijen geven aan eerst een stevig gesprek hierover aan te willen gaan, voordat deelname aan een gezamenlijke coalitie een optie is. De PvdA heeft deelname aan een coalitie met Lijst Salman Noordwijk tijdens de verkiezingen uitgesloten als bepaalde uitspraken niet worden teruggenomen.

Voorkeuren:

Alle partijen geven aan dat een coalitie met de drie grootste partijen (NZLokaal/CDA/VVD) de meest logische combinatie is, gezien de verkiezingsuitslag en het aantal zetels. De partijen zijn overwegend van mening dat naast deze basis van NZLokaal/CDA/VVD een vierde partij wenselijk is voor de stabiliteit van het bestuur in de nieuwe gemeente Noordwijk. Over de vierde partij in de nieuwe coalitie zijn de partijen minder eenduidig.

NZlokaal had de wens om D66 te laten aansluiten bij de eerder genoemde combinatie, maar ziet dit tegelijkertijd als weinig realistisch vanwege het geringe zetelaantal.

Vervolgens hebben NZLokaal, VVD, CDA een voorkeur uitgesproken voor samenwerking met Lijst Salman Noordwijk. Deze partijen zijn van mening dat met deze combinatie het meeste recht wordt gedaan aan de verkiezingsuitslag en het borgen van draagvlak binnen beide gemeenten. Dit is ook de eerste voorkeur van Lijst Salman Noordwijk zelf. NZLokaal, VVD en het CDA geven wel als voorwaarde mee dat eerst een aanvullend gesprek met Lijst Salman Noordwijk nodig is over de verkiezingsretoriek en opstelling tijdens de campagnetijd om vertrouwen te kunnen hebben in een constructieve samenwerking.

De eerste voorkeur van PUUR gaat uit naar een coalitie van NZLokaal/VVD/CDA/PUUR, indien nodig aangevuld met GroenLinks. PUUR heeft een voorkeur voor een stabiel college van 19 zetels. De partij is bereid om bestuursverantwoordelijkheid te nemen en ziet zichzelf als grondlegger van ingezette veranderingen. De partij geeft aan een verbindend en ervaren

alternatief te zijn voor Lijst Salman Noordwijk. Gezien het verlies van zetels geldt PUUR voor NZlokaal/VVD/CDA niet als eerste voorkeur voor samenwerking.

GroenLinks, D66 en de PvdA zien zichzelf, gezien de verkiezingsuitslag, niet als meest vanzelfsprekende eerste keuze, maar staan open voor het nemen van bestuursverantwoordelijkheid mocht er een beroep op hen worden gedaan.

Diverse andere combinaties zijn genoemd als tweede voorkeur. Deze zijn te divers om een eenduidige conclusie uit te halen.

Open coalitieakkoord

In de gesprekken is geïnventariseerd welke algemene onderwerpen en aandachtspunten in het coalitieakkoord terug zouden moeten komen.

Algemene onderwerpen

Partijen gaan voor een open coalitieakkoord, dat gaandeweg wordt ingevuld door de gemeenteraad. Gelet op de vernieuwingsopgave van de nieuwe gemeente, zijn vooral realistische ambities nodig. Er zal de komende periode veel aandacht en energie uitgaan naar het opbouwen van de ambtelijke organisatie, de uitrol het nieuwe werken en de daarbij behorende cultuurverandering. Meer algemene onderwerpen die volgens de partijen aandacht verdienen in het coalitieakkoord zijn:

- Een transparant bestuur / andere bestuursstijl (het nieuwe werken, een andere verhouding tot het ambtelijk apparaat, collegiaal bestuur)
- Integriteit (o.a. structurele aandacht, versterken juridische kennis, aandacht achterban en integer handelen)
- Overheidsparticipatie/burgerparticipatie
- Het versterken van de positie in de regio
- Samenwerking college-raad (constructieve rol oppositie vs. coalitie)
- Het borgen van de vernieuwing (niet terugvallen in oud gedrag, evenwichtige toegang tot bestuur, vakkundig bestuur dat vernieuwing kan uitdragen en vervolmaken).

Specifieke aandachtspunten

Onderstaande aandachtspunten zijn door meerdere partijen genoemd. De lijst is niet uitputtend:

- Bronsgeest (bebouwing al dan niet en zo ja, in welke mate)
- Woningbouw (sociale woningbouw, starters en middeninkomens)
- Parkeerproblematiek Noordwijk aan Zee
- Ondernemersfonds
- Omgevingsvisie na fusie herijken
- Goed voorzieningenniveau in de kernen (oa. positie De Schelft)
- Herontwikkeling Bavo-terrein
- Toekomst Pesthuis
- Eventuele heroverweging uitbesteding taken omgevingsdienst

- Kernenbeleid (inclusief aandacht voorkomen risico cliëntelisme)
- OV ontsluiting kernen
- Huisvesting arbeidsmigranten.
- Financiering sociaal domein
- Energietransitie/klimaat/natuur

College van B&W

De gewenste vernieuwing in de manier van werken is reden voor de partijen om te pleiten voor een bestuur van voldoende omvang. De voorkeur gaat veelal uit naar vier fulltime wethouders, evenwichtig verdeeld over de gemeenten van herkomst. Verder gaat de voorkeur uit naar een logische portefeuilleverdeling, waarbij de portefeuilles financiën en grondzaken gescheiden worden (twee paar ogen principe, niet binnen één partij). Ook wordt er eensgezind verwezen naar de adviezen over de portefeuilleverdeling zoals genoemd in de aanbiedingsbrief bij het onderzoek over het bestemmingsplan Zeewaardig. Een integriteitstoets voor wethouders maakt inmiddels integraal onderdeel uit van de procedure en is opgenomen in het draaiboek collegevorming.

5. Advies: NZLokaal, VVD en CDA aangevuld met een vierde partij.

Op basis van de beschreven informatieronde, concludeer ik in de eerste plaats dat er een breed draagvlak is voor een kerncoalitie met de partijen NZLokaal/VVD/CDA. Deze partijen hebben in totaal 15 zetels, wat op zich voldoende is voor een meerderheid.

Vanwege de opgave waar de nieuwe gemeente voor staat en de wenselijkheid van een stabiel bestuur, is mijn advies verder om de drie partijen aan te vullen met een vierde partij. De combinatie NZLokaal, VVD, CDA en Lijst Salman Noordwijk geniet in eerste instantie de voorkeur van alle vier de partijen, echter met de randvoorwaarde van een stevig aanvullend gesprek vooraf over de verkiezingsretoriek van Lijst Salman Noordwijk en opstelling tijdens de campagnetijd. Dit gesprek moet helderheid geven of er een basis is voor vertrouwen in een stabiele coalitie met deze vier partijen.

Uit de gesprekken komt geen eenduidige tweede voorkeur voor een coalitie naar voren. Zowel een combinatie met PUUR, als een of meer kleinere partijen zijn mogelijk. Inhoudelijk zijn er geen onoverbrugbare verschillen of duidelijke breekpunten. Wel is er zoals gezegd enige terughoudendheid over een samenwerking met Lijst Salman Noordwijk.

6. Tot slot

Ik maak graag van de gelegenheid gebruik om alle partijen te bedanken voor de open en constructieve gesprekken, die we hebben gevoerd. Ik wens een ieder veel succes bij hun opdracht in de mooie nieuwe gemeente Noordwijk.

Lies Spruit
Informatieur

Bijlage 1: Opdracht informateur (processtap 2 en 3 draaiboek)

De rol van de informateur

Om het proces van het selecteren van coalitiepartijen te begeleiden is het mogelijk een informateur in te zetten. Dit is verder uitgewerkt in processtap 2 en drie van het draaiboek coalitie- en collegevorming van 7 november 2018:

Processtap 2: het verzamelen en ordenen informatie (informatie)

De informateur voert met de fractievertegenwoordigers in beslotenheid per fractie overleg waarbij iedere fractie aangeeft wat voor hen:

- de programmatische verschilpunten c.q. overeenkomsten zijn;
- wat onderhandelingspunten kunnen zijn;
- naar welke coalitie hun voorkeur uitgaat en met welke partijen zij eventueel juist niet wensen samen te werken.

De informateur kan daarbij de verkiezingsprogramma's analyseren en de verschilpunten analyseren. Op basis van deze informatie doet de informateur een voorstel waarin beargumenteerd wordt aangegeven welke fracties door zouden moeten gaan met de coalitieonderhandelingen. Het verslag bevat tevens een overzicht van de onderwerpen waaraan in het coalitieakkoord aandacht moet worden geschonken. In deze fase worden de partijen ondersteund door de griffier en de griffie, waarbij de invulling van die ondersteuning kan verschillen (zie 'rol griffier').

Processtap 3: De selectie van beoogde coalitiepartijen (het formeren van een coalitie)

In een vergadering met vertegenwoordigers van politieke partijen wordt het verslag van de informateur(s) gepresenteerd / besproken. In die vergadering wordt helder welke fracties zullen deelnemen aan het vervolg van de coalitieonderhandelingen. Wat zijn de partijen die in het college met een wethouder vertegenwoordigd zijn en(/of) die het college dragen? Wie wordt de formateur? Na afloop doet de informateur verslag van zijn bevindingen in een persmoment.